

مجله علوم تربیتی و روانشناسی
دانشگاه سیستان و بلوچستان
سال چهارم- شهریورماه ۱۳۸۶

نگرش جوانان نسبت به خانواده

فاطمه پورشهسواری* و
دکتر سید حمیدرضا علوی**

چکیده

هدف اصلی این تحقیق بررسی نوع نگرش جوانان نسبت به خانواده و عوامل فردی و تحصیلی مرتبط با آن می باشد. به همین منظور از طرح تحقیق توصیفی از نوع همبستگی استفاده شده است. جامعه آماری تحقیق را کلیه جوانان دانشجویی ۱۸-۲۹ ساله در شهرستان سیرجان تشکیل می دهند که از بین آنها ۴۰۰ نفر به صورت خوشه ای تصادفی به عنوان گروه نمونه انتخاب شدند و با استفاده از یک نگرش سنج محقق ساخته، مورد آزمون قرار گرفتند. اطلاعات جمع آوری شده با استفاده از آزمون t برای گروههای مستقل، ضریب همبستگی پیرسون، تحلیل واریانس و آزمون توکی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته اند. نتایج به دست آمده نشان می دهد که جوانان نسبت به خانواده نگرش مثبت دارند ولی این نگرش با توجه به جنسیت آنها متفاوت است. همچنین با افزایش سن نگرش مثبت آنها نسبت به حمایت کنندگی خانواده کاهش یافته است. بین افزایش موفقیت تحصیلی و بهبود نگرش جوانان نسبت به خانواده همبستگی مثبت وجود دارد. جوانانی که در دانشگاه آزاد اسلامی درس می خوانند نسبت به دانشجویان سایر دانشگاهها، نگرش مثبت تری نسبت به خانواده ی خود دارند.

واژه های کلیدی: نگرش، خانواده، جوانان، عوامل فردی، عوامل تحصیلی

مقدمه

خانواده از ابتدای تاریخ تا کنون در بین تمامی جوامع بشری، به عنوان اصلی ترین نهاد اجتماعی و منشا فرهنگ، تمدن و تاریخ بشر محسوب شده است و همواره پرداختن به این بنیاد اصلی جامعه و حمایت و هدایت آن به جایگاه واقعی و متعالی اش مورد تاکید صاحب نظران قرار گرفته است. دین اسلام نیز به عنوان مکتبی انسان ساز، بیشترین عنایت را به تکریم، تنزیه و تعالی خانواده دارد و آن را کانون تربیت، عطوفت، آرامش و مودت می شمارد. خداوند سبحان در سوره اعراف آیه ۱۸۹ می فرماید: او خدایی است که شما را از نفس واحدی آفرید و همسر شما را از جنس شما قرارداد، تا در کنار او بیسایید. خانواده در جوامع مختلف و در طول تاریخ کارکردها و وظایف متعددی را بر عهده داشته است. انسان شناسان خانواده را به عنوان یک هسته اقتصادی با وظایف گسترده در جوامع اولیه توصیف می کنند که کارکرد اقتصادی آن با گذشت زمان روز به روز کم رنگ تر شده ولی هنوز حامل اصلی ارزشهای اقتصادی و فرهنگی است (ویلیام برین و استیسی^۱، ۲۰۰۵). در دنیای مدرن وظایف خانواده به دلایل فرهنگی، مذهبی، اجتماعی و اقتصادی یکسان نبوده و در بعضی از جوامع به بعضی از این وظایف اهمیت بیشتری داده شده است. در این میان جامعه پذیری و انتقال فرهنگ جزء کارکردهای مهم خانواده می باشند (صافی، ۱۳۸۱: ۳۰). چون جوامع در طول زمان دگرگون می شوند بالطبع نهادهای اجتماعی نیز تغییر می کنند. خانواده نیز از این قاعده مستثنی نیست. اشکال مختلفی از خانواده دیده شده است از جمله خانواده های گسترده، خانواده هسته ای و فرم های جدیدتر آن با عنوان خانواده های تک نفره بدون وجود رسمیتی برای روابط درون خانواده (وندی اسکراما^۲، ۲۰۰۵). به همین جهت خانواده به تعبیر بسیاری از صاحب نظران بیش از هر سازمان دیگری مظهر دو جریان متناقض یعنی ثبات و تغییر می باشد. بسیاری از اندیشمندان حتی بر امحای تدریجی خانواده در عصر جدید تاکید می کنند، در صورتی که چنین نیست. در طول تاریخ نیز از افلاطون تا هاکسلی درصدد برآمدند تا سازمانها و نهادهای دیگری به جای خانواده ایجاد کنند ولی موفق نشدند (ساروخانی، ۱۳۷۹: ۲۱۱).

^۱ - William brain, Stacy

^۲ -Wendy schrama

خانواده به عنوان واحد سازمان بخش روابط مشروع انسانها همیشه بوده است. هر چند دگرگونی های متعددی را متحمل شده است ولی علی رغم این تغییرات، از طریق بیولوژیک و جامعه شناختی مناسبات فرهنگی جامعه را بازتولید کرده است و از این طریق استمرار آن را میسر می سازد (فوربز^۱، ۲۰۰۵). از جمله این دگرگونیها می توان گسترده شدن میدان انتخاب برای ازدواج و کم رنگ شدن مرزهای جغرافیایی در آن نام برد. همچنین کاهش و تغییر در کارکردهای سنتی خانواده، جنبه دیگری از این تغییرات را شامل می شوند (ساروخانی، ۱۳۸۰). اشتغال زنان در خارج از خانواده و روند رو به افزایش آن، گسترش امکانات تفریح و تفرج در خارج از خانواده و حتی صرف غذای هر یک از زوجین به طور جداگانه در اداره و یا در محل کار خود، نمونه هایی از تغییر در کارکردهای سنتی خانواده می باشد. این تغییرات ساختاری موجب انتقال بسیاری از کارکردهای سنتی خانواده مانند وظایف اقتصادی، آموزش حرفه ای، تفریحی و غیره به دولت و موسسات اجتماعی شده است و این فرآیند می تواند آسیب جدی به کارکردهای خانواده از جمله انتقال فرهنگ و جامعه پذیری، وارد کند (تقوی، ۱۳۷۴: ۳۲).

خانواده تاثیر انکار ناپذیری بر رشد شناختی، عاطفی، اجتماعی و مذهبی افراد دارد. کم و کیف تربیت فرزندان بر تمامی ساخت جامعه اثرگذار است و هرگز نمی توان انتظار داشت جامعه ای سالم باشد حال آن که فرزندان ناسالم از درون خانواده ها بیرون آیند. در واقع خانواده از این منظر و دیدگاه معیار شناخت و سنجش آسیب های اجتماعی است. تا سنین دوازده سالگی رشد اجتماعی کودکان و نوجوانان صرفا محدود به چرخه خانواده است. حتی پس از این مرز سنی نیز تاثیر جذب خانوادگی بر کودکان و نوجوانان ادامه می یابد و در نتیجه آثار و مظاهر همدردی، گذشت، عشق، عدالت، صداقت و یا عکس آن خودخواهی، دروغگویی و نفرت، ریشه های خود را از خانواده می گیرد (شیخی، ۱۳۷۸: ۵۷). ساختار خانواده و نوع روابط درونی آن بر گرایش به مذهب و جایگاه نهاد دین نیز تاثیر می گذارد (بنسون، ایگان^۲، ۲۰۰۷).

یونگ^۳ (۱۹۷۱) معتقد است که رابطه مثبت با خانواده ی اولیه در سازگاری با همسر، نقش دارد (به نقل از ثنائی، ۱۳۷۸: ۲۹). افراد هویت خود را از خانواده می گیرند و فرد بدون خانواده

^۱ - Forbes

^۲ - Benson, Eugen

^۳ - jung

قابل تعریف نیست در واقع خانواده کانون شکل‌گیری هویت است (مینوچین، ۱۳۷۵). انسان علاوه بر این که ویژگیهای ژنی و جسمانی خود را از خانواده می‌گیرد از راه برون‌سازی با خانواده تمام ویژگیها و ارزشهای آن را درونی می‌کند. دنیای کودک در شش سال اول زندگی به طور عمده در خانواده می‌گذرد. خانواده در این مدت با استفاده از بازخوردهای خود، کودک را در ۲۵۰۰۰ ساعت برنامه‌ریزی می‌کند به طوری که اثر آن در تمام زندگی با انسان باقی می‌ماند (ثنائی، ۱۳۷۸: ۳۱).

نقش و کارکرد نهاد خانواده در نیم قرن گذشته به طور عام در دو یا سه دهه گذشته به طور خاص دستخوش تغییرات فراوانی شده است. این تغییرات بیشتر به دلیل تغییر در مناسبات شغلی، صنعتی شدن، انتظارات نسل گذشته ایجاد شده است و می‌تواند آسیب‌هایی را متوجه سلامت، اقتدار و کارکرد خانواده نماید و بالطبع در جامعه پذیری نوجوانان و جوانان خدشه ایجاد نماید. این امر به ویژه در کشور ما که حدود ۱/۳ جمعیت آن را جوانان تشکیل می‌دهند (احمدی، ۱۳۷۸: ۳۴) و دارای جهت‌گیری مذهبی و ارزشی خاص خود می‌باشد حائز اهمیت است. تاثیر گذاری خانواده و ایفای مناسب نقشهای آن به ویژه انتقال ارزشها و فرهنگ جامعه، تحت تاثیر نگرشهای اعضا قرار می‌گیرد و شاید به همین دلیل است که وضعیت مسائل و نگرش جوانان کشور موضوع متمرکز مورد توجه همگان و مسئله اساسی نظام اجتماعی کشور ماست و شناخت دقیق و علمی این پدیده یک وظیفه خطیر می‌باشد (لطف‌آبادی، ۱۳۸۲: ۱۳). روان‌شناسان اجتماعی معتقدند که نگرش عبارت است از آمادگیهای قبلی و نسبتاً ثابت که رفتار را هدایت می‌کند (گنجی، ۱۳۸۰: ۴۷). آلپورت نگرش را آمادگی ذهنی و عصبی می‌داند که با تجربه سامان می‌یابد و بر واکنشهای فرد نسبت به تمامی موضوع ها و موقعیتهای تاثیر مستقیم و پویا بر جای می‌گذارد (گروس، ۱۹۹۲ ترجمه ستوده، ۱۳۸۰: ۹۴). به طور کلی نگرشها عبارتند از پسندها و بیزاریها، دوست داشتن یا دوست نداشتن موقعیتهای، اشخاص، اشیاء، گروهها و هر جنبه مشخص از محیط، از جمله اندیشه‌های انتزاعی و خط مشی‌های اجتماعی. نگرشها اصولاً اکتسابی و آموختنی هستند و سرشت ارثی بشر نقش ناچیز و بی‌اهمیتی در شکل‌گیری آنها دارد (ستوده، ۱۳۸۰).

دستیابی به داده ها و اطلاعات موثق از وضعیت خانواده های امروزی و نوع نگرش جوانان نسبت به آن، زمینه تولید ارزشمندی را فراهم می آورد که می تواند به شناخت دقیق و مناسب از وضعیت آن و پیشگیری از آسیب ها و مشکلات متعدد بعدی منجر شود. هدف اصلی این پژوهش نیز بررسی نگرش جوانان نسبت به خانواده و عملکردهای درونی آن از قبیل انتقال آرامش و امنیت، ایجاد ارتباطات مثبت، وابستگی و تعلق خاطر، الگو دهی و هویت یابی بوده است. همچنین تاثیر عوامل فردی و تحصیلی مرتبط بر این نگرشها بررسی می شود.

پیرامون این موضوع تحقیقاتی انجام گرفته است، از جمله تی سینگ^۱، (۲۰۰۵) در تحقیقی که بر روی ۹۹۸ نفر جوان ۱۸-۲۵ ساله اروپایی انجام داد، نتیجه گرفته است که بین انسجام درونی خانواده و نگرش مثبت نسبت به آن و سازگاری تحصیلی نوجوانان رابطه وجود دارد. نتایج تحقیق دیگری بین نوع نگرش نسبت به خانواده و میزان رفتارهای پرخطر در جوانان رابطه همبستگی منفی گزارش کرده است (پاگلیارو و کیندرا^۲، ۲۰۰۱). سازمان ملی جوانان در بهمن ماه ۱۳۸۱، نگرش جوانان ۱۴-۲۹ ساله را نسبت به موضوعات مختلفی از جمله خانواده در یک نمونه آماری ۳۵ هزار نفری در سراسر کشور انجام داده است و نتیجه گرفته است که جوانان نسبت به خانواده و ابعاد مختلف آن نگرش مثبت دارند. مشابه همین تحقیق نیز بر روی جوانان ۱۴-۲۹ ساله در سال ۱۳۸۱ در مراکز استانهای تهران، قم و فارس انجام گرفته است و نتایج تحقیق قبل در آن تأیید شده است.

در پژوهش حاضر این مسئله مطرح است که نگرش جوانان استان کرمان نسبت به خانواده چگونه است و عوامل فردی و تحصیلی مرتبط بر این نگرش چه می باشند. بر این اساس فرضیه های زیر مطرح و بررسی شده اند: (۱) جوانان نسبت به خانواده نگرش مثبت دارند. (۲) نگرش جوانان نسبت به خانواده در ابعاد مختلف آن متفاوت است. (۳) نگرش جوانان نسبت به خانواده با توجه به عوامل فردی متفاوت است. (۴) نگرش جوانان نسبت به خانواده با توجه به عوامل تحصیلی متفاوت است.

¹ - Tseng

² - Pagliaro , Kindera

روش

روش این تحقیق توصیفی از نوع زمینه یابی و همبستگی می باشد. مدل راهنمای این تحقیق بر اساس نظریه های اجتماعی- فرهنگی و نظامهای اکولوژیک یا بوم شناختی ساخته شده است. طبق این مدل نگرشهای جوانان تحت تاثیر رابطه ها، ادراکات و دریافت آنها از محیط می باشد. مدل مزبور دارای چهار خرده نظام به هم پیوسته شامل وضعیت فردی، خانوادگی، محیط های آموزشی و هویت ملی و مذهبی می باشد (لطف آبادی، ۱۳۸۲: ۵۴). این نظامها به هم پیوسته بوده و با یکدیگر تعامل دارند.

کلیه دانشجویان ۱۸-۲۹ ساله دانشگاههای آزاد و دولتی شهرستان سیرجان جامعه این تحقیق را تشکیل می دهند. متغیر اصلی که مورد بررسی قرار گرفته است نگرش نسبت به خانواده می باشد. منظور از نگرش نسبت به خانواده تعیین دیدگاه جوانان نسبت به این نهاد مهم اجتماعی می باشد که به صورت مولفه های زیر تعریف و بررسی شده است:

مقبولیت خانواده، آرامش و امنیت در خانواده، نقش حمایت کنندگی خانواده، وابستگی به خانواده، ارتباطات مثبت درون خانواده، مادر سالاری در خانواده، پدرسالاری در خانواده، عملکرد دینی و مذهبی خانواده، عملکرد ملی خانواده و الگوهای تربیتی خانواده به صورت: الف) خانواده قدرتمند و پاسخگو ب) خانواده حمایت کننده افراطی ج) خانواده آسان گیر د) خانواده مستبد و ه) خانواده بی تفاوت.

نمونه گیری با استفاده از روش خوشه ای- تصادفی چند مرحله ای انجام شده است. ابتدا خوشه های اصلی مطالعه شامل سه دانشگاه آزاد اسلامی، پیام نور و دانشکده تکنولوژی شهرستان سیرجان انتخاب شدند. سپس در درون این خوشه ها تعداد ۴۰۰ نفر جوان دختر و پسر (بر اساس فرمول کوکران) به نسبت مساوی و در فاصله سنی ۱۸-۲۹ ساله به صورت تصادفی انتخاب شدند و به پرسشنامه های مربوط پاسخ دادند که مبنای تجزیه و تحلیل قرار گرفت. ویژگیهای این نمونه بر مبنای درصد در جدول شماره یک نشان داده شده است:

جدول شماره ۱: ویژگیهای دموگرافیک نمونه

وضعیت مسکن		شغل مادر		تحصیلات مادر			شغل پدر		تحصیلات پدر			جنسیت	
دارای مسکن	ندار مسکن	دار شغل	ندار شغل	لیسانس و بالاتر	دیپلم و زیر دیپلم	دیپلم و زیر دیپلم	دولتی	آزاد	لیسانس و بالاتر	دیپلم و زیر دیپلم	پسر	دختر	
۱۷/۱	۸۲/۹	۸۴	۱۶	۰	۱۱/۹	۸۷/۸	۳۸/۵	۶۱/۵	۱۰/۷	۱۰/۱	۷۹/۲	۴۳/۲	۸۱/۵۶

بر اساس جدول فوق ۸۶/۵۶ درصد نمونه دختر و ۴۳/۲ درصد آن پسر بوده اند. سطح تحصیلات ۷۹/۲ درصد پدران آنها دیپلم و زیر دیپلم، ۱۰/۱ درصد فوق دیپلم و ۱۰/۷ درصد کارشناسی و بالاتر بوده است. ۶۱/۵ درصد پدران شغل آزاد و ۳۸/۵ درصد مشاغل دولتی داشته اند. ۸۷/۸ درصد مادران تحصیلات دیپلم و زیر دیپلم و ۱۱/۹ درصد تحصیلات دیپلم به بالا داشته اند و ۸۴ درصد آنها خانه دار بوده اند. ۸۲/۹ درصد دارای منزل شخصی و ۱۷/۱ درصد منزل اجاره ای یا سازمانی داشته اند.

برای جمع آوری اطلاعات از دو پرسشنامه استفاده شده است. الف) پرسشنامه محقق ساخته مربوط به اطلاعات دموگرافیک؛ ب) مقیاس نگرش سنج: مقیاس نگرش سنج، یک پرسشنامه حاوی ۴۳ سؤال با مقیاس چهار گزینه ای لیکرت می باشد که به صورت کاملاً موافق، کمی مخالف و کاملاً مخالف ردیف شده اند و خرده مقیاسهای ذکر شده در تعریف نگرش نسبت به خانواده را می سنجند. این پرسشنامه در پژوهشی که توسط لطف آبادی (۱۳۸۲) به منظور بررسی نگرشهای جوانان استان تهران نسبت به خانواده انجام شده، ساخته و به کار رفته است. ضریب پایانی آن ۰/۷۶ گزارش شده است. ضریب پایانی خرده مقیاسهای درونی آن بر اساس محاسبه آلفای کرونباخ ۰/۹۲ اعلام شده است. پایایی کلی نگرش سنج در تحقیق موجود نیز مجدداً بر روی ۳۰ نفر که مشابه با نمونه مورد مطالعه بوده اند بر اساس آلفای کرونباخ ۰/۷۸ به دست آمده است. برای جمع آوری اطلاعات دموگرافیک نیز از پرسشنامه ای محقق ساخته استفاده شده است. که به وسیله آن اطلاعات مربوط به سن، جنس، وضعیت خانوادگی و تحصیلی آزمودنیها جمع آوری شده است.

اطلاعات جمع آوری شده با استفاده از روشهای آمار توصیفی و استنباطی مانند جدول توزیع فراوانی، محاسبه میانگین به روش وزن دهی، آزمون t برای گروههای مستقل، ضریب همبستگی پیرسون، تست تعقیبی توکی و تحلیل واریانس یک راهه تجزیه و تحلیل شده اند.

نتایج

برای بررسی نگرش جوانان نسبت به خانواده از روش محاسبه میانگین و وزن دهی استفاده شد. میانگین نگرشها محاسبه شد و در سه طیف مطلوب، نسبتا مطلوب و نامطلوب طبقه بندی شد. میانگین ۱-۱/۹۹ به عنوان نگرش نامطلوب میانگین ۲-۲/۹۹ نسبتا مطلوب و ۳-۴ به عنوان نگرش مطلوب توصیف شده است.

نتایج نگرش کلی جوانان نسبت به ابعاد مختلف خانواده در جدول شماره دو نشان داده شده

است:

جدول شماره ۲: نتایج نگرش جوانان نسبت به ابعاد مختلف خانواده

نشانهگر	وضعیت نگرش		
	مطلوب ۳-۴	نسبتا مطلوب ۲-۲/۹۹	نامطلوب ۱-۱/۹۹
۱- مقبولیت خانواده	۳/۵۸	-	-
۲- آرامش و امنیت در خانواده		۲/۹۴	-
۳- حمایت کنندگی خانواده	۳/۵۳	-	-
۴- وابستگی به خانواده	-	۲/۷۶	-
۵- ارتباطات مثبت در خانواده	-	۲/۷۷	-
۶- مادر سالاری	-	-	۱/۹۹
۷- پدر سالاری	-	۲/۲۴	-
۸- عملکرد دینی و مذهبی خانواده	۳/۴۸	-	-
۹- عملکرد ملی خانواده	۳/۱	-	-
۱۰- نگرش کلی	-	۲/۹۳	-

همانگونه که نتایج نشان می دهند در خرده مقیاسهای مقبولیت خانواده، حمایت کنندگی خانواده، عملکرد دینی و مذهبی خانواده، عملکرد ملی خانواده جوانان نگرش مطلوب دارند و به

نظر آنها خانواده آنها این ویژگیها را در حد مطلوب و مناسب دارا می باشند و در مورد خرده مقیاسهای آرامش و امنیت در خانواده، وابستگی به خانواده، ارتباط مثبت در خانواده نگرش نسبتا مطلوبی دارند و به نظر آنها این ویژگیها در حد نسبتا مناسب در خانواده آنها وجود دارد و در مورد خرده مقیاس مادرسالاری و پدر سالاری در خانواده به نظر جوانان ویژگی پدر سالاری در خانواده های آنها بیشتر از مادر سالاری می باشد. و الگوی رفتاری رایج در خانواده های آنها پدر سالاری می باشد. در مجموع نگرش کلی جوانان نسبت به خانواده با میانگین ۲/۹۳ نسبتا مطلوب می باشد و جوانان نگرش نسبتا مناسبی در مورد خانواده خود دارند.

به منظور تعیین تفاوت بین نگرش جوانان نسبت به خانواده بر حسب جنسیت آنها از آزمون t برای گروههای مستقل استفاده شده که در جدول شماره ۳ ارائه شده اند.

جدول شماره ۳: تفاوت بین نگرشهای جوانان به خانواده بر حسب جنسیت

متغیر	جنسیت	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	درجه آزادی	سطح معناداری
آرامش و امنیت	دختر	۱۴/۰۳	۱/۹۷	۳/۰۶	۳۳۷	۰/۰۰۲
	پسر	۱۳/۳	۲/۴			
مادر سالاری	دختر	۵/۸۴	۱/۲۱	۲/۸۱	۳۲۳	۰/۰۰۵
	پسر	۵/۴۶	۱/۲۱			
پدرسالاری	دختر	۶/۳۶	۱/۱۹	۳/۲۷	۳۳۱	۰/۰۰۱
	پسر	۵/۹۱	۱/۳۱			
بی تفاوتی خانواده	دختر	۱۷/۷	۲/۳۷	۲/۶۱	۳۲۹	۰/۰۰۹
	پسر	۱۶/۹۴	۲/۹۴			
نگرش کلی به خانواده	دختر	۱۳۴/۳۴	۱۸/۲۶	۱/۸۸	۳۴۵	۰/۰۰۶
	پسر	۱۳۰/۵۱	۱۹/۲۴			

نتایج نشان می دهند که بین نگرش جوانان در ابعاد داشتن آرامش و امنیت در خانواده، مادر سالاری، پدر سالاری و الگوی تربیتی بی تفاوتی در خانواده با توجه به جنسیت آنها تفاوت

معنی داری وجود دارد و دختران در تمام ابعاد مورد نظر نگرش مثبت تری نسبت به خانواده دارند. به نظر دختران آرامش و امنیت بیشتری در خانواده آنها وجود دارد و همچنین الگوی تربیتی بی تفاوتی بیشتر از سوی دختران توصیف شده است. ولی در نگرش کلی دختران و پسران نسبت به خانواده تفاوت معنی داری مشاهده نمی شود.

برای بررسی رابطه بین سن و نوع نگرشهای جوانان نسبت به خانواده از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. نتایج نشان می دهند که فقط بین سن و الگوی تربیتی حمایت کنندگی افراطی خانواده در سطح معناداری ($P < 0/05$) رابطه وجود دارد. این رابطه منفی و معکوس می باشد و با افزایش سن نگرش نسبت به الگوی تربیتی و حمایت کنندگی افراطی خانواده کاهش یافته است ولی در بقیه ابعاد نگرشها با سن رابطه معنی داری مشاهده نشد. نتایج در جدول شماره ۴ نشان داده شده اند.

جدول شماره ۴: رابطه بین سن با نوع نگرشها

N	سطح معناداری	همبستگی	متغیرها
۳۳۴	۰/۳۲۸	-۰/۰۵۴	مقبولیت خانواده
۳۲۸	۰/۳۹۶	-۰/۰۴۷	آرامش و امنیت در خانواده
۳۲۶	۰/۲۷	-۰/۰۶۱	حمایت کنندگی خانواده
۳۱۴	۰/۶۴	-۰/۰۲۶	وابستگی به خانواده
۳۲۴	۰/۱۵	-۰/۰۷۹	ارتباطات مثبت در خانواده
۳۲۴	۰/۹۱	۰/۰۰۶	مادر سالاری
۳۲۳	۰/۹۲	۰/۰۰۵	پدر سالاری
۳۲۷	۰/۹۱	۰/۰۰۶	عملکرد دینی و مذهبی خانواده
۳۲۳	۰/۷۸	-۰/۰۱۶	قدرتمندی خانواده
۳۳۳	۰/۰۰۳	-۰/۱۶۲*	حمایت کنندگی افراطی خانواده
۳۲۹	۰/۱۲	-۰/۰۸۴	خانواده آسان گیر
۳۲۵	۰/۹۱	۰/۰۰۶	خانواده مستبد
۳۲۱	۰/۵۵	-۰/۰۳۳	خانواده بی تفاوت
۳۳۵	۰/۲۳	-۰/۰۶۵	نگرش کلی به خانواده

$P < 0/01$ *

لازم به ذکر است که بر اساس نتایج حاصل نگرش جوانان نسبت به خانواده با توجه به وضعیت تاهل و مجرد آنها متفاوت نبوده و افراد مجرد و متأهل نگرش همانندی نسبت به خانواده دارند.

در این قسمت یافته های مربوط به فرضیه چهارم تحقیق، یعنی "نگرش جوانان نسبت به خانواده با توجه به عوامل تحصیلی آنها متفاوت است" ارائه می شود. برای بررسی این فرضیه از ضریب همبستگی پیرسون و آزمون χ^2 برای گروههای مستقل استفاده شد. عوامل تحصیلی شامل متغیرهای معدل، سابقه تجدیدی و مردودی بررسی شده اند که نتایج آنها در جداول زیر ارائه شده است.

الف) رابطه بین نگرش جوانان به خانواده و معدل تحصیلی آنها
برای بررسی این رابطه از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده که نتایج آن در جدول شماره ۵ ارائه شده است.

جدول شماره ۵: رابطه نگرش جوانان نسبت به خانواده با معدل آنها

متغیر	معدل	سطح معناداری	تعداد
ارتباطات مثبت در خانواده	۰/۱۳۴	۰/۰۲۶	۲۷۵
مقبولیت خانواده	۰/۱۲۷	۰/۰۳۷	۲۷۰
حمایت کنندگی خانواده	۰/۱۵۲	۰/۰۱۳	۲۶۷
آرامش و امنیت در خانواده	۰/۱۶۴	۰/۰۰۷	۲۷۰
نگرش کلی به خانواده	۰/۱۸۲	۰/۰۰۲	۲۷۵

نتایج حاصل نشان می دهد که بین معدل تحصیلی جوانان و ابعاد مقبولیت خانواده، ارتباطات مثبت در خانواده، حمایت کنندگی خانواده، آرامش و امنیت در خانواده و نگرش کلی به خانواده در سطح معناداری ($P < ۰/۰۵$) رابطه مستقیم و معنا دار وجود دارد. یعنی با افزایش معدل نگرش نسبت به این ابعاد نیز افزایش یافته است.

ب - رابطه بین نگرش جوانان به خانواده بر حسب سابقه مردودی و تجدیدی:
به منظور تعیین این رابطه از تست t برای گروههای مستقل استفاده شد که نتایج در جدول شماره ۶ ارائه شده است.

جدول شماره ۶: تفاوت بین نگرش جوانان نسبت به خانواده بر حسب سابقه مردودی

متغیر	سابقه مردودی	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	درجه آزادی	سطح معناداری
مقبولیت خانواده	خیر	۱۰/۸۷	۱/۵۳	۱/۹۷	۳۴۲	۰/۰۴۹
	بله	۱۰/۴۷	۱/۹			
وابستگی به خانواده	خیر	۱۱/۲۲	۲/۹۲	۲/۲	۳۲۱	۰/۰۲۸
	بله	۱۰/۴۳	۲/۶۹			
عملکرد مذهبی دینی	خیر	۱۰/۵۹	۱/۸۴	۲/۳۵	۳۳۴	۰/۰۱۹
	بله	۱۰/۰۶	۱/۷۹			
آرزش و امینیت در خانواده	خیر	۱۳/۹۹	۲۰	۳/۸۹	۳۳۵	۰/۰۰۰
	بله	۱۲/۹۵	۲/۵۵			
حمایت کنندگی خانواده	خیر	۱۴/۴۱	۳/۰۱	۳/۲۶	۳۳۳	۰/۰۰۱
	بله	۱۴/۳۱	۱۲/۱۷			
خانواده مستبد	خیر	۱۶/۱۶	۳/۰۹	۳/۲۲	۳۳۱	۰/۰۰۱
	بله	۱۷/۱۸	۲/۳۳			
خانواده بی تفاوت	خیر	۶/۴۲	۲/۸	۳/۲۲	۳۲۷	۰/۰۰۰
	بله	۱۷/۷۳	۲/۵۲			
نگرش کلی نسبت به خانواده	خیر	۱۳۵/۴۹	۱۷/۷۴	۴/۰۶	۳۴۳	۰/۰۰۰
	بله	۱۲۵/۳۱	۱۹/۸			

نتایج جدول نشان می دهد که بین نگرشهای جوانانی که سابقه مردودی داشته اند با آنها که سابقه مردودی نداشته اند در خرده مقیاسهای وابستگی به خانواده، مقبولیت خانواده، عملکرد

مذهبی و ملی آن، حمایت کنندگی خانواده، آرامش و امنیت در خانواده و همچنین نگرش کلی نسبت به خانواده تفاوت معناداری وجود دارد. جوانان بدون سابقه مردودی در این خرده مقیاسها نگرش مطلوب تری داشته اند. ولی دارندگان سابقه مردودی الگوی تربیتی خانواده خود را بیشتر به صورت مستبد و بی تفاوت توصیف کرده اند.

جدول شماره ۷: تفاوت بین نگرش جوانان نسبت به خانواده بر حسب سابقه تجدیدی

متغیر	سابقه تجدیدی	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	درجه آزادی	سطح معناداری
مقبولیت خانواده	خیر	۱۰/۸۱	۱/۵۶	۳/۲۹	۳۴۰	۰/۰۰۱
	بله	۹/۴۳	۲/۷۸			
ارتباطات مثبت در خانواده	خیر	۱۳/۴۶	۲/۱۴	۴/۳۴	۳۲۹	۰/۰۰۰
	بله	۱۰/۹۳	۳/۳۶			
عملکرد مذهبی و ملی خانواده	خیر	۱۰/۵۲	۱/۸	۳/۳۲	۳۳۲	/۰۰۱
	بله	۸/۹۳	۱/۹۸			
آرامش و امنیت در خانواده	خیر	۱۳/۹۹	۲۰	۳/۸۹	۳۳۵	۰/۰۰۰
	بله	۱۲/۹۵	۲/۵۵			
حمایت کنندگی خانواده	خیر	۱۴/۲۶	۲/۲۶	۵/۲۶	۳۳۱	۰/۰۰۱
	بله	۱۰/۸۵	۴/۱۴			
قدرتمندی خانواده	خیر	۱۶/۱۶	۲/۷۴	۳/۳۸	۳۲۷	۰/۰۰۱
	بله	۱۴	۴/۴۲			
پدرسالاری	خیر	۶/۲	۱/۲۵	۲/۶۸	۳۲۷	۰/۰۰۸
	بله	۵/۲۸	۱/۴۳			
حمایت کنندگی افراطی خانواده	خیر	۲/۹	۰/۹۶	۲/۷۵	۳۳۷	۰/۰۰۶
	بله	۲/۲	۱/۰۸			
خانواده مستبد	خیر	۱۴/۷۱	۳/۸۱	۳/۳۵	۳۲۹	۰/۰۰۱
	بله	۱۷/۰۳	۲/۴۶			
خانواده بی تفاوت	خیر	۱۴/۸۶	۳/۴۶	۳/۸۴	۳۲۵	۰/۰۰۰
	بله	۱۷/۵	۲/۵۴			
نگرش کلی به خانواده	خیر	۱۳۳/۷۶	۱۷/۷۱	۴/۹۵	۳۴۱	۰/۰۰۰
	بله	۱۱۰/۶۲	۲۷/۶۱			

نتایج جدول شماره ۷ نشان می دهد که بین نگرشهای جوانانی که سابقه تجدیدی داشته اند با آنها که سابقه تجدیدی نداشته اند در خرده مقیاسهای مقبولیت خانواده، عملکرد مذهبی و ملی آن، حمایت کنندگی خانواده، آرامش و امنیت در خانواده، قدرتمندی خانواده و ارتباطات مثبت درون آن و پدر سالاری (و الگوهای تربیتی استبدادی، بی تفاوت و حمایت کنندگی افراطی) و نگرش کلی نسبت به خانواده تفاوت معناداری وجود دارد. جوانانی که سابقه تجدیدی نداشته اند نسبت به این خرده مقیاسها نگرش مطلوب تری دارند و پدران آنها اقتدار بیشتری داشته اند. همچنین جوانانی که سابقه تجدیدی داشته اند الگوی تربیتی غالب در خانواده خود را بیشتر به صورت مستبد و بی تفاوت توصیف کرده اند و همچنین در نگرش کلی نسبت به خانواده نیز بین این دو گروه تفاوت معناداری وجود دارد. جوانانی که سابقه تجدیدی نداشته اند به طور کلی نگرش مطلوب تری نسبت به خانواده خود داشته اند.

ج - برای بررسی تفاوت بین نگرش جوانان به خانواده در رشته های علوم انسانی و علوم پایه از تست t برای گروههای مستقل استفاده شد نتایج نشان می دهند که تفاوت معناداری بین این دو گروه وجود ندارد.

چ - رابطه بین نگرش جوانان به خانواده بر حسب نوع دانشگاه محل تحصیل: برای بررسی این رابطه از تحلیل واریانس یک راهه استفاده شد که نتایج آن در جدول شماره ۸ ارائه شده است.

جدول شماره ۸: تفاوت بین نگرش جوانان به خانواده بر حسب دانشگاه محل تحصیل

متغیر	منبع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار f	سطح معناداری
ارتباطات مثبت در خانواده	بین گروهی	۴۵/۱۲	۳	۱۵/۰۴	۲/۹۵	۰/۰۳۳
	درون گروهی	۱۵۶۳/۹۶	۳۰۷	۵/۰۹		
	کل	۱۶۰۹/۰۹	۳۱۰			
مقبولیت خانواده	بین گروهی	۳۲/۱۲	۳	۱۰/۷	۴/۱۱	۰/۰۰۷
	درون گروهی	۸۲۷/۹۳	۳۱۸	۲/۶		
	کل	۸۶۰/۰۶	۳۲۱			

۰/۰۰۱	۵/۶۹	۳۳/۲۷ ۵/۸۴	۳ ۳۰۹ ۳۱۲	۹۹/۸۱ ۱۸۰۵/۲۷ ۱۹۰۵/۰۸	بین گروهی درون گروهی کل	حمایت کنندگی خانواده
۰/۰۴۷	۲/۶۸	۲۱/۴۷ ۸	۳ ۳۰۵ ۳۰۸	۶۴/۴۱ ۲۴۴۰/۴ ۲۵۰۴/۸۲	بین گروهی درون گروهی کل	قدرت مندی خانواده
۰/۰۰۹	۳/۹۴	۳/۷۱ ۰/۹۴	۳ ۳۱۵ ۳۱۸	۱۱/۱۵ ۲۹۶/۷۸ ۳۰۷/۹۳	بین گروهی درون گروهی کل	حمایت کنندگی افراطی
۰/۰۰۱	۵/۲۸	۱۶/۶۷ ۳/۱۵	۳ ۳۱۰ ۳۱۳	۵۰/۰۲ ۹۷۸/۴۴ ۴۷۱/۰۲۸	بین گروهی درون گروهی کل	عملکرد دینی و ملی خانواده
۰/۰۴۴	۲/۷۲	۹۶۹/۶۴ ۳۵۵/۴۹	۳ ۳۱۹ ۳۲۱	۲۹۰۸/۹۳ ۱۱۳۴۰۳/۷ ۱۱۶۳۱۲/۶	بین گروهی درون گروهی کل	نگرش کلی به خانواده

نتایج نشان می دهد که بین نگرش جوانان دانشجوی نسبت به خانواده در دانشگاههای مختلف تفاوت وجود دارد. برای مشخص کردن نوع دانشگاه از تست تعقیبی توکی استفاده شد که نتایج آن در جدول شماره ۹ نشان داده شده است. بر اساس این نتایج در نگرش جوانانی که در دانشگاه دولتی درس خوانده یا می خوانند و جوانانی که در دانشگاه آزاد اسلامی درس خوانده یا می خوانند در خرده مقیاس های ذکر شده و نگرش کلی به خانواده در سطح معناداری ($p < 0/05$) تفاوت معناداری وجود دارد. جوانانی که در دانشگاه آزاد درس خوانده یا می خوانند در تمام این مقیاسها نگرش مثبت تری نسبت به خانواده ی خود دارند.

جدول شماره ۹: نتایج آزمون تعقیبی توکی

f	نوع دانشگاه	متغیر
۰/۳۷	دولتی	ارتباطات مثبت در خانواده
۱/۰۶	آزاد	
۰/۷۲	دولتی	قدرتمندی خانواده
۱/۴۵	آزاد	
۰/۶۵	دولتی	مقبولیت خانواده
۱/۳۱	آزاد	
۱/۰۲	دولتی	حمایت کنندگی خانواده
۱/۸	آزاد	
۰/۶۵	دولتی	عملکرد دینی و ملی خانواده
۱/۰۱	آزاد	
۰/۳	دولتی	حمایت کنندگی افراطی خانواده
۰/۵۹	آزاد	
۳/۴۲	دولتی	نگرش کلی به خانواده
۳/۶۸	آزاد	

بحث

در این قسمت ابتدا هر فرضیه مطرح می شود و سپس بر اساس نتایج حاصل مورد بررسی قرار می گیرند.

فرضیه اول: جوانان نسبت به خانواده نگرش مثبت دارند.

نتایج حاکی از این است که جوانان نسبت به خانواده نگرش مثبت دارند و معتقد هستند که خانواده، آنها را حمایت کرده و ارتباطات نسبتاً مناسبی در درون خانواده آنها وجود دارد و احساس وابستگی به خانواده خود می کنند. همچنین عملکرد خانواده خود را در انتقال مفاهیم ملی و مذهبی مثبت ارزیابی کرده اند. در نتیجه این فرضیه تایید شده است. این یافته با نتایج

تحقیقات سازمان ملی جوانان در تهران، قم و مراکز استانها (۱۳۸۱) و نتایج تحقیق ایگنس و بنسون^۱ (۲۰۰۷) همخوان می باشد.

فرضیه دوم: نگرش جوانان نسبت به خانواده در ابعاد مختلف آن متفاوت است.

یافته‌های حاصل در مورد مولفه‌های مختلف خانواده نشان می دهند که همگی میانگین‌های محاسبه شده بر روی یک طیف از نسبتا مطلوب تا مطلوب قرار گرفته اند و تفاوت معنا داری با یکدیگر ندارند به همین دلیل این فرضیه تأیید نشد. به این معنا که جوانان نگرش تقریبا یکسان و مطلوبی نسبت به ابعاد مختلف خانواده خود دارند و تفاوتها اندک هستند و معنا دار نمی باشد.

فرضیه سوم: نگرش جوانان نسبت به خانواده با توجه به عوامل فردی متفاوت است.

در مجموع این فرضیه در ارتباط با متغیر جنسیت و سن مورد تأیید قرار گرفت ولی در مورد متغیر تاهل و مجرد تأیید نشد. بین جنسیت و نگرش نسبت به خانواده در سه خرده مقیاس آرامش و امنیت در خانواده، پدر سالاری و مادر سالاری در خانواده تفاوت معناداری وجود دارد و دختران نگرش مثبت تری نسبت به پسران نشان داده اند. به نظر می رسد که محیط خانواده آرامش و امنیت بیشتری را برای دختران به دنبال داشته است و همچنین ارتباط با دختران چه از جانب پدر یا مادر با قدرت و اقتدار بیشتری صورت می گیرد. این یافته با نتایج تحقیق لطف آبادی (۱۳۸۲) تا حدودی هماهنگ است به این معنی که در مورد نتیجه کلی (که تفاوت معنی دار بین نگرش دختران و پسران وجود ندارد) و همچنین نتایج در خرده مقیاس مادر سالاری با آن همسو است ولی در خرده مقیاس پدر سالاری با نتایج این تحقیق تفاوت دارند. در مورد متغیر سن به جز در خرده مقیاس حمایت کنندگی خانواده تفاوت معنی داری بین نگرش جوانان مشاهده نمی شود. در خرده مقیاس حمایت کنندگی بین افزایش سن و حمایت کنندگی خانواده رابطه معنا دار منفی مشاهده شده است به این معنی که با افزایش سن میزان حمایت کنندگی خانواده کاهش می یابد که این وضعیت با موقعیت سنی جوانان هماهنگ می باشد. این یافته با نتایج تحقیق لطف آبادی (۱۳۸۲) همخوانی دارد. در مورد متغیر تاهل و مجرد هم تفاوت معنا داری بین نگرش افراد مجرد و متأهل مشاهده نمی شود. به این معنی که افراد با تشکیل

^۱ - Egence , Benson

خانواده هنوز هم ارتباطات خود را با خانواده اولیه حفظ می کنند. با توجه به فرهنگ مذهبی حاکم در جامعه و شعائر و سنن ملی ما این امر قابل توجیه می باشد.

فرضیه چهارم: نگرش جوانان نسب به خانواده با توجه به عوامل تحصیلی متفاوت است. نتایج دیگر تحقیق نشان می دهند که بین عوامل تحصیلی و نگرش نسبت به خانواده رابطه همبستگی معنادار وجود دارد و این فرضیه تایید شد. با افزایش معدل نگرشها نیز نسبت به خانواده مثبت تر شدت است. همچنین جوانانی که سابقه تجدیدی و یا مردودی نداشته اند نسبت به سایر جوانان که این سابقه را داشته اند نگرش مثبت تری نسبت به خانواده دارند. این یافته با نتایج تحقیقات تی سینگ (۲۰۰۵) همخوانی دارد. این یافته می تواند دلیلی بر اهمیت تحصیل برای خانواده ها به شمار رود. از سویی آرامش و ثبات درون خانواده موجب بهبود وضعیت تحصیلی دانش آموز می شود و از سوی دیگر بهبود وضعیت تحصیلی شرایط بهتری را در خانواده نسبت به فرزندان فراهم کرده که به نوبه خود موجب بهبود نگرش آنها نسبت به خانواده می شود. در واقع بین نگرش نسبت به خانواده و وضعیت تحصیلی تعامل وجود دارد. نتایج دیگر نشان میدهند که دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی نسبت به دانشجویان سایر دانشگاهها نگرش مثبت تری به خانواده خود دارند. این یافته می تواند تحت تاثیر خدمات گسترده تری که این خانواده ها برای فرزندان خود فراهم می کنند، قرار گرفته باشند. البته برای اظهار نظر قطعی تر نیاز به تحقیق بیشتری وجود دارد.

منابع

- ۱- قران کریم
- ۲- احمدی، ا. (۱۳۷۸). روان شناسی جوانان و نوجوانان. تهران: انتشارات مشعل و رودکی.
- ۳- احمدی، ا. (۱۳۸۳). روشهای افزایش عزت نفس در نوجوانان. تهران: انتشارات اولیا و مریبان.
- ۴- ثنائی، ب. (۱۳۷۸). نقش خانواده های اصلی در ازدواج فرزندان. فصلنامه تازه ها و پژوهشهای مشاوره، ۲(۱).
- ۵- حافظ نیا، م. (۱۳۸۰). مقدمه ای بر روش تحقیق در علوم انسانی. تهران: انتشارات سمت.
- ۶- سازمان ملی جوانان، (۱۳۸۱). طرح پژوهشی نگرش جوانان به خانواده در مراکز استانهای قم، فارس و تهران. انتشارات سازمان ملی جوانان.
- ۷- تقوی، ن. (۱۳۷۴). جامعه شناسی خانواده. تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور.
- ۸- ستوده، ه. (۱۳۸۰). روانشناسی اجتماعی. تهران: انتشارات آوای نور.
- ۹- ساروخانی، ب. (۱۳۷۹). مقدمه ای بر جامعه شناسی خانواده. تهران: انتشارات سروش.
- ۱۰- ساروخانی، ب. (۱۳۸۰). جامعه شناسی ارتباطات. تهران: انتشارات اطلاعات.
- ۱۱- صافی، ا. (۱۳۸۱). خانواده متعادل. تهران: انتشارات انجمن اولیاء و مریبان.
- ۱۲- شیخی، م. (۱۳۷۹). جامعه شناسی زنان و خانواده. تهران: شرکت سهامی ایثار.
- ۱۳- گنجی، ح. (۱۳۸۰). روان شناسی کار. تهران: انتشارات ارسباران.
- ۱۴- مینوچین، س. (۱۳۷۵). خانواده و خانواده درمانی. تهران: انتشارات امیر کبیر..
- ۱۵- لطف آبادی، ح. (۱۳۸۲). طرح پژوهشی نگرش جوانان استان. تهران به خانواده. فصلنامه مطالعات جوان، شماره ۱ و ۲.
- 16- Benson, P. and Eugene L. (2007). Spiritual development: A missing priority in youth development. *New Directions for youth development*, 2 (8), 13-28
- 17- Forbes, S. (2005). *A Natural History of Families*, Princeton University Press. ISBN 0-691-09482-9
- 18- Pagliaro, S. and Kent K. (2001). *Youth Development, Strengthening Prevention strategies*. www.Advocates For Youth.org

- 19- Teseng, Vivian. (2005). Family interdependence and academic adjustment. *Journal of child development*, 15(3), 966-983
- 20- Wendy, Schrama. (2005). Analysis of family function. *Utrecht law review*. 4(2).
- 21- Willims, Brian, Stacey. C. (2005). *Marriages. Families and Intimate Relationships*. Boston. MA: Poston. MA: Pearson. 0-205-36674-0